

SAARIJÄRVEN LOSSI JA URHOOLLISET TAPPERIT

Saarijärven Lossi kokoontui muistelemaan Tappereita ravintola White Ladyn Salonki-kabinettiin torstaina 29. lokakuuta 2015. Illanviettoon saapuivat ohjaaja Janne Tapperin lisäksi Hellevi Kuusimies, Anneli Neittaanmäki, Sinikka Haapakoski, Risto Riekko, Maija Kauppi, Heikki Saranen, Jussi Eräniemi, Simo Sääntti, Kaija Haukka, Marja Louekari, Martti Louekari, Anna-Maria Hyvämäki, Eero Hyvämäki, Eero Saarinen, Mirja Mykkänen sekä kippari Lindholm.

Kuvassa vasemmalta: Kaija Haukka, Marja Louekari, Martti Louekari, Anna-Maria Hyvämäki, Eero Hyvämäki, Eero Saarinen ja Mirja Mykkänen.

Edestä oikealta: Maija Kauppi, Risto Riekko ja Sinikka Haapakoski.

Tapaaminen aloitettiin tutustumalla osallistujien näytteille tuomiin valokuviiin, kirjoihin, lehtileikkeisiin ja muistoesineisiin. Näistä erikoisimpiin lukeutui Kain Tapperin valmistaama mitali numero 1, jonka Tapperien taideseura oli myöntänyt Eero Hyvämäelle tämän arkkitehtuurisista ansioista. Toinen harvinaislaatuinen ja siksikin maininnan arvoinen esine oli Eero Hyvämäen hallussa oleva Kirjailijamestarit-kunniataulu, jonka olivat vuosien 1948-1959 välillä saaneet muun muassa Marko Tapper ja Eetu Hyvämäki.

Ilta jatkui kipparin tervetuloitovotuksella ja tiedotteilla sekä Pääkaupunkiseudun keski-suomalaiset ry:n puheenjohtajan, Jari Pietiläisen lähettämällä tervehdyksellä, joka koski Tapper-veljesten serkkua, keuruulaista Kaino Tapperia (1919-1983).

Viimein, kahvitte-lun lomassa, siirryttiin itse asiaan, kun pääsimme kuulemaan juhluviera-stamme, Janne Tapperia. Hän kertoi kiinnos-tavasti, kunnioittavasti ja elämänmakuisesti vaiheistaan Tapperin taiteilijasuvun keskellä; isästään kirjailija Marko Tapperista, sedistään Kainista, Harrista ja Yrjöstä, isovanhemmistaan Ainosta ja Vihtorista sekä isoisoisästään Jannes-ta.

Tapperin sotilassuvun juuret ulottuvat Ruot-siin, Uppsalaan, lähestyvät sieltä ensin Pohjan-maata ja viimein keskistä Suomea. Vihtori Tapper kuvitteli suvustaan suuria ja eläytyi lu-kemiinsa tarinoihin. Ehkä esimerkiksi Kainin hieman epätavallinen nimi on peräisin tästä ajattelusta. Marko puolestaan ristittiin unkari-laisesta prinssistä kertovan tarinan mukaan.

Perheen koti, Juhola, sijaitsee Leuhunkosken rantamilla ja on edelleen käytössä, nykyisin matkailukohteenakin. Janne Tapper (s. 1962) oli lapsuudessaan viettänyt paljon aikaa mummolassaan. Hän kuvaa silloista elämää hyvin vaatimattomaksi, nykyajan perspektiivistä nähtynä suorastaan köyhäksi. Olojen niukkuudesta kertoo osaltaan se, että kaikki neljä veljestä olivat aikoinaan nukkuneet yhdessä samassa sängyssä.

Juholan nykyinen etuhuone oli 1960-luvulla ns. kylmä huone, jota käytettiin pelkästään juhlien aikana. Keittiö oli talon sydän, jossa Aino ja Vihtori myös nukkuivat. Ainon paikka oli vuoteen ulkoreunalla, ja unissaan hänen laitimmainen kätensä tuppasi tipahtamaan lattialle. Siksipä Aino varusti iltaisin käteensä lapasen tai villasukan kylmettymiseltä välttyäkseen.

Janne Tapper luonnehti isovanhempiaan seuraavasti: Ainolla ja Vihtorilla oli erilaiset roolit; Aino oli vaatimaton, hiljainen, lahjakas ja tarkkanäköinen, Vihtori taas oli paitsi romuluinen, myös herkkä omalla tavallaan, luonteeltaan kuitenkin Ainoa kovempi, itsevaltainenkin. Vihtorilla oli kerronnallista lahjakkuutta; hän oli puhuja ja jutunkertoja. Marko-poika tallensi kuulemansa muistiin ja työsti niiden aiheita. Tiedossa on muun muassa, että Vihtorin isä Janne, joka työskenteli tukinuittajien nokkamiehenä, oli niin maskuliininen ja kovapintainen, että muistutti jossain määrin jopa pohjalaisia häjyjä. Hänellä oli kykyä toimia erilaisissa tilanteissa.

Perheellä oli leikin, draaman ja teatterin tajua, ja leikkisyys tuli esiin esimerkiksi jouluisin. Janne Tapper muistaa omasta lapsuudestaan, että jo pitkin syksyä huomattiin, miten tavaroita alkoi kadota merkittävästi, kunnes aattona ne yllättäen löytyivät lahjapaketeista. Tavarat olivat Markon ”antamia” lahjoja. Juholassa erään kerran joulupaperista oli ponkaissut elävä sika! Muusta jouluohjelmasta kävivät Isä-Vihtorin vaatimuksesta esitettävät näytelmät. Niiden alkuvalmisteluihin kuului tikin pelaaminen. Voittaja ei osallistunut itse näyttelemiseen lainkaan, hänen tarvitsi vain katsoa esitystä.

Talvella kisailtiin ulkonakin: Läheiselle jäälle tehtiin iso avanto ja perustettiin kaksi köydenvetojoukkuetta. Häviöjäpuoli joutui luonnollisesti pulahtamaan jäihin. Myös Yrjö-poika halusi järjestää jotain hauskaa. Niinpä hän teki lumesta kylpyammeen toisten huvitukseksi.

Marko puolestaan keksi monimutkaisia leikkejä ja järjesti kokeita, joissa tutki eläinten käyttäytymistä. Hän oli kiinnostunut erityisesti siitä, mitä yllättävissä ääritilanteissa tapahtuu, ja selvitti esimerkiksi, miten rotta toimii, jos sen tutut kulkureitit tukittiin. Myös Joonas Valaantappaja, kissa, joutui Markon tiedonhalun kohteeksi osallistumalla lentokokeeseen, jonka toteuttamiseksi Marko oli nähnyt ”hirveästi vaivaa” rakentamalla hännäkkäälle valjaat ja lennokin siivet. Koe onnistui ja kissakin jäi eloon!

Veljekset olivat hyvin herkkiä, mistä esimerkkinä mainittakoon Kainin koulupelko. Hän ei uskaltanut mennä kouluun seitsenvuotiaana ja tekeytyi sen tähden sairaaksi. Vanhemmat tuumivat vain, että Kain voi aloittaa kouluun sitten seuraavana vuonna! Veljekset olivat luonteeltaan ja lahjakkuudeltaan erilaisia. Janne Tapper kertoi Kainin olleen vähän kuin luonnonlapsi, jolla asiat vain sujuivat. Hän oli luonteeltaan yhtäältä herkkä, toisaalta kova – myös muita kohtaan. Kotona häntä sanottiin Pörkiksi, jolla lienee tarkoitettu karhumaista olemusta. Perheen lapsista hän lähti ensimmäisenä Saarijärveltä monien sattumusten kautta, muun muassa erehtyen Taideakatemian pääsykokeista: Hän olikin pyrkinyt – ja päässyt – Taideteolliseen oppilaitokseen! Taiteilijana Kain oli rehellinen itselleen. Hänen voimansa oli nimenomaan veistämisessä.

Setäänsä Harria, jolle oli annettu lempinimi Hansu, Janne Tapper kuvasi joustavaksi ja muita sosiaalisemmaksi. Ennen eläkkeelle pääsyään Harri ei ollut kyennyt kirjoittamaan edes pakon edessä. Vasta myöhemmällä iällä kirjoittaminen yhtäkkiä onnistui. Kolliksi kutsuttua setäänsä Yrjöä Janne Tapper piti hiljaisena, vaatimattomana ja huumorintajuisena. Mutta kun Marko, Harri ja Kain tekivät taidetta yksin, työskenteli lavastajana uransa luonut ja arvostusta saanut Yrjö sen sijaan yhdessä muiden kanssa Tampereen Teatterissa.

Marko, ”Jooseppi”, oli herkkä ja lapsena myös hyvin estynyt. Nuorukaisena hän oli joutunut osallistumaan sotaan, vastoin kuin muut veljekset. Isä oli toivonut pojastaan lääkäriä, mutta kirjailijan ura oli lopulta houkuttelevampi. Marko kykeni muotoilemaan ajatuksia älyllisesti ja käsitteellisesti ja käsittelemään yhteiskuntaa ja ihmismieltä harvinaisen monisyisesti ja rohkeasti. Hänen kirjallinen tuotantonsa ajattelu on nykymittapuissakin epätavallisen korkeaa tasoa. Itseään kohtaan Marko oli vaativa, suorastaan ankara, ja varsinainen kirjoittaminen tapahtui pakolla. Hänellä oli selkeät suunnitelmat, ja hän teki pitkiä päiviä istumalla tarvittaessa viikkoakausiakin työnsä ääressä, kunnes teksti syntyi. Ensimmäisen romaaninsa Marko kirjoitti perheen touhutessa ympärillä, sittemmin hänellä oli oma työhuone Juholan yläkerrassa. Myöhemmällä iällä Marko kirjoitti pääosin muualla, Jyväskylässä, Porvoon Bökarsissa sekä kesäisin Lannevedellä. Tällä ajanjaksolla syntyi muun muassa pääteos *Arktinen Hysteria*.

Esityksensä lopuksi Janne Tapper pohti, miten kaikkea edellä kerrottua vasten tuntuu ihmeelliseltä, että perheen pojista tuli niin lahjakkaita taiteilijoita. Vaikka perheenä Tapperit olivat syrjäänvetäytyviä, olivat Aino ja Vihtori kuitenkin jollain tavoin aikaansa edellä – he osasivat antaa tilaa lastensa erilaisille kyvyille ja persoonallisuuksille pakottamatta heitä samaan muottiin. Vanhemmissa oli vaistonvaraista sivistyneisyyttä, mikä ilmeni muun muassa runo- ja piirustuskilpailujen järjestämisenä. Erään kerran, kun Kainin runosuoni ei millään tahtonut pulputa, sai hän lopulta pinnistetyksi seuraavanlaisen värssyn: *”Koivun roato talon koato.”*

Vihtori ymmärsi poikiensa sielunelämää syvemmältäkin ja järjesti näille energianpurkumahdollisuuksia myös urheilukilpailuina, joiden lajeja olivat hiihto ja paini. Harri harjoitteli päivittäin, suorastaan ammattilaisen tavoin. Moni paikallaolija muisti, miten veljekset saattoivat muodostaa ihan oman viestijoukkueen paikallisiin puulaakikisoihin – jäseniä ei tarvinnut haalia kauempaa. Lisäksi tiedettiin, että Tapperin miehistö oli voittanut kerran maajoukkueviesteissään.

*

Ensi syksynä, v. 2016, esitetään Kansallisteatterin Pienellä näyttämöllä Marko Tapion kirjoittama *Arktinen hysteria*, jonka ohjaa Arto Kahiluoto.

*

Sipoon Martinkylässä 10.11.2015 nämä rivit muistiinmerkitsi Tiina Lindholm ja tarkisti Janne Tapper.